

szentség hírében meghalt ferences *Kelemen Didák*, a Tisza-környék nemes misszionáriusa (Búzafejek című műve); *Illyés András* kinevezett erdélyi püspök, *P. Bárányi Pál* jezsuita, gyulafehérvári plébános (Imago mortis - Halotti beszédek). A lelki irodalomból Bárányi neve tűnik ki, Lelkiparadicsom és a Boldogságos Szűz szombatja című munkájával.

A szintjelző egyháztörténetet *Molnár Lajos* jezsuita (Az anyaszentegyháznak története), a váradi *Gánóczi Antal* és a gyulafehérvári *Szerdai Antal* kanonok képviselte.

Folytatjuk

(Megjelent a *Keresztény Szó* 2005. augusztusi számában)

*A szerző harmadéves egyetemi hallgató a kolozsvári BBTE teológiai fakultásán

* * *

Szeresd egészségedet, mert ez a jelen. Védd a kisgyermeket, mert ez a jövő. Őrizd szüleid egészségét, mert a múlton épül fel a jelen és a jövő."

Bárcei Gusztáv

* * *

Tatár Zoltán

145 éve született Merza Gyula

- örmény származású polihisztor

Ósnemesi örmény kereskedő családban látta meg a napvilágot, 1861. február 25. napján Merza Gyula Kolozsvárott. A hajdani főtéri kereskedő fia a nagy múltú piarista gimnáziumba járt iskolába és itt is érettségizett 1870-ben, ambiciózusan készülve az orvosi pályára. Az ígéretesnek induló tanulmányi évek a kolozsvári, majd bécsi egyetemi periódussal folytatódtak. Sajnos, a megfeszített munka, a szövettani kutatások olyannyira meggyöngyítették látását, hogy kénytelen volt félbeszakítani orvosi tanulmányait.

Még érettségi vizsgái letétele előtt, mint nagy természetimádó, erősen kifejtett lelkében a zöld és környezet iránti szeretet. Talán ez a vonzalom ösztönözte a gazdálkodásra való áttérésre. Az alapot erre Szabó József szászfenesi gazdaságában szerezte meg. Élénken foglalkoztatta a földrajz, a természettudomány és a gazdálkodás.

Szerteágazó tevékenységének köszönhetően, helyet kapott az 1891-ben megalakult „Erdélyi Kárpát Egyesület” választmányában. Gyümölcsöző munkája eredményeként később a Kolozs-megyei osztály jegyzőjévé választották. 1894-ben az Egyesület központjának főpénztárnoka, majd nemsokára helyettes igazgatója lett. Áldásos tevékenysége következtében négy évtizednyi munka után, rendes igazgatói címmel vonult nyugalomba.

Apja halála után, a katolikus egyház vezetőségében elfoglalt tisztségét is vele töltötték be, alig 32 éves korában. Előbb a választmány tagjaként dolgozott, majd megválasztották a gazdasági bizottság elnökének. Az első világháborút követő nehéz időkben kitartóan harcolt egyházközössége érdekeinek érvényesítéséért.

Városi tanácsosként is beírta nevét Kolozsvár történelmének lapjaira. Javaslatára nevezték el a Nép utcát Bem, a Fürdő utcát Schütz János utcának és ugyancsak az ő javaslatára honosodott meg a Házsongárdi, illetve a Hóstát negyedek Felső illetve Alsó város elnevezése.

Írói tehetség. E készsége már az 1880-as évektől megnyilvánult, úgy is, mint egyházirodalmi-, humorista-, politikusi-, turista-, néprajzi-, múzeumügyi-, várostörténeti-, életrajz- és szépírói tevékenység. Több, mint hatszáz cikk őrzi nevét és a régi Kolozsvárott megjelent lapok, az *Ellenzék*, és a *Keleti Újság* mellett, a budapesti lapok is közölték tartalmas írásait.

Turisztikai vonatkozású írásait szívesen közölték a külföldi lapok. Cikkei, tanulmányai jelentek meg a bécsi „*Neue Foci Presse*”, a lyoni „*Revue Alpiné*”, a párizsi „*la Francé á l'Etrange*”, a genfi „*L'Echo de Alpe*” és a torinói „*Revista Mensile*” hasábjain.

Latin tudását is csillogtatta. A „*Borsszem Jankó*” ezredik jubileumi számára írt köszöntője dicséretet nyert. 1895-ben, az „*Erdély*” című lap első oldalán közölte a magyar turistákról szóló vezércikkét. Alkalmi szónokként is érdemeket szerzett. Szívből jövő, tömör beszéddel üdvözölte Márton Áront püspökké történt kinevezésekor. De megemlítenő a XIII. Leó pápához, 25 éves jubileumára írt „*Az örmény kereszt*” című illusztrált tanulmánya, melyet egy latin költemény kíséretében ajánlott fel, s melyet a pápa

örömmel fogadott. Rampolla bíboros államtitkára által tolmácsolta köszönetét, valamint áldását küldte a szerzőnek.

Több, mint hat évtizedes turisztikai és természetbarát tevékenysége alatt Kolozsvár környékén ezer, Romániában legalább ötszázat meghaladó kirándulást, túrát tett meg. De jól ismerte Ausztria, Franciaország, Német-, Olasz-, Horvátország, Svájc, Dánia, Skandinávia, sőt Korzika lakóinak turisztikai életét is. Állandó levelezési kapcsolatot tartott fenn külföldi turista egyesületekkel. A svájci gleccserek tövében a táj és néprajzi múzeumokban szerzett impressziója, a külföldi levelezések képezték alapját turisztikai irodalmi munkásságának. „*Úti emlékek a tavak országából*” című, 1895-ben Kolozsváron megjelent könyve hű tükrö a negyventavú osztrák Svájc természeti szépségeinek.

Szerteágazó tevékenységének egyik érdekes mozzanataként említhetjük meg a XII. Pius pápa megkoronázására írt latin ódát, melynek szerzőjét az új pápa, még megkoronázása előtt - Pacelli bíboros államtitkár és Márton Áron püspök felterjesztésére -, olyan kitüntetésben részesített, amelyben eddig Erdély szülőtte még nem részesült. Merza Gyulát 1939. április 3-án a „*Szent Szilveszter Rend Lovagkeresztjével*” tüntette ki.

Merza Gyula sikerekben és megvalósításokban gazdag életpályáját 1943-ban bekövetkezett halálával fejezte be. Örök álmát a kolozsvári Házsongárd II. C. parcellájában alussza, *László Dénes* plébános (1907-1982) és *Bajor Andor* (1927-1991) íróval közös sírban.

* * *

„*A főnek kell művelnie a szívet.*”

(*Bolyai János, 1802-1860*)

* * *

Kiegészítés Merza Gyula portréjához a Magyar Múzeumi Arcképcsarnokból

(Pulszky Társaság - Tarsoly Kiadó Budapest 2002.) című könyvben Gaál György és Miklósi-Sikes Csaba tollából megjelent szócikkből (részletek):

Merza Gyula a szamosújvári örmény származású Merza Joachim és Simai Jozefa fia. Nagy szerepet játszott az 1902. október 12-én - a kolozsvári Mátyás szobor leleplezését követően -, Hunyadi Mátyás király szülőházában megnyitott EKE-néprajzi múzeum felállításában. 1930-ban átvette a múzeum irányítását.

Az 1905-ben megnyíló szamosújvári Örmény Múzeum egyik kezdeményezője, az Armenia-nak gyakori munkatársa. Szongott Kristóf halála után az erdélyi magyar armenológia vezető egyénisége. Kiemelten foglalkozott az erdélyi örmények történetével, kutatásainak eredményét több kötetben közölte.

Kezdeményezte (1893), majd Fadrusz Jánossal egyezkedett *Verzereskul* örmény püspök szobrának Szamosújváron való felállításáról, amelyet végül nem sikerült megvalósítani.

Több, mint ezer kirándulást vezetett Kolozsvár környékére, s ezekről feljegyzéseket is készített. Turistautak kialakításában, jelek elhelyezésében segédkezett. A kolozsvári Bükk-erdő két, máig legismertebb kirándulási célpontját javaslatára nevezték el Árpádcsúcsnak (1896), ill. Majláth-kútnak (1905).

1935-ben megünnepelték írói munkásságának fél évszázados évfordulóját, az EKE tb. elnökké választotta. 80. születésnapján az EKE ünnepi közgyűlést tartott, s 1942-ben róla nevezték el a Bükk-erdei menedékházat.

A cikkben megjelent lapokon kívül (*szerk.megj.*) munkatársa volt a *Magyar Polgár*, a *Kolozsvári Közlöny*, a *Kolozsvár*, az *Erdélyi Híradó*, a *Kolozsvári Hírlap* című, valamint a *Magyar Állam*, a *Magyarország*, az *Alkotmány*, a *Budapesti Hírlap*, a *Pester Lloyd*, a *Magyar Hírlap*, a *Pesti Hírlap*, a *Független Magyarország*, a *Fővárosi Lapok*, a *Nemzet*, a *Pesti Napló*, az *Újság* című fővárosi lapoknak, továbbá számos folyóiratnak, évkönyvnek, emlékkönyvnek. *Írói álnevei: Sinapis, Ekefalvi, Araráti, Vendicus, M.Gy., Za-la.*

Saját könyvészetét külön füzetben jelentette meg: *Ötven év a toll szolgálatában 1885-1935* (Cluj-Kolozsvár, 1935.).

Az *Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület* (EMKE) alapító és választmányi tagja volt, a *Magyar Nemzeti Kaszinó* számvizsgálója, a *Kossuth Lajos Asztaltársaság* alelnöke, az *Erdélyi Múzeum-Egylet*, az